

Kohti tutkivaa työtapaa
Oppimistehtävä

Aikuiskasvatustieteen perusopinnot

HY Avoin/Espoon työväenopisto

Kevät 2005

11.03.2005

Pertti Huhtanen

Tehtävät luennoista ja kirjoista

1. MITÄ OVAT VALIDITEETTI JA RELIABILITEETTI

Mittareiden antamien tietojen ja muuttujien todellisten arvojen erot eli ns. mittausvirheet voidaan jakaa satunnaisvirheisiin, jotka alentavat mittauksen reliabiliteettia, ja systemaattisiin, validiteettia alentaviin virheisiin.

Validiteetti eli pätevyys: mittaus on validia silloin, kun on onnistuttu mittaamaan juuri sitä, mitä on ollut tarkoituskin mitata. Yleisemmin mittauksen validiteetti voidaan määritellä mittarin antamien tulosten ja mitattavan todellisen ominaisuuden määrän väliseksi vastaavuudeksi tai korrelaatioksi.

Reliabiliteetti eli mittauksen pysyvyys: mittaus on reliabelia silloin, kun mittaus on luotettavaa ja ei-sattumanvaraista. Mittauksen reliabiliteettia voidaan arvoida useilla eri menetelmillä: rinnakkaismittaus, uusintamittaus, Cronbachin alfa-kerroin, puolitusmenetelmä.

2. KUINKA TULKINTAA KÄYTETÄÄN LAADULLISESSA TUTKIMUKSESSA

Laadullinen tutkimusmenetelmä voi tarkastella (i) objektin tekijän tietoista tulkintaa (mihin kirkon arkkitehti suunnittelussa tietoisesti pyrki), (ii) tekijän tiedostamatonta tulkintaa (mihin arkkitehti tiedostamattaan pyrki), (iii) muiden tulkintoja (muiden tulkinta kirkosta) ja (iv) objektin sisäistä tulkintaa (asiat, joihin arkkitehti ei tietoisesti tai tiedostamattaan pyrkinyt). [Niiniluoto 1983]

Tulkintaan vaikuttavia tekijöitä:

Esiymmärrys. Jos tiedot ilmiöstä ovat puutteellisia, niitä täydennetään tarpeen mukaan eri lähteiden avulla. Tutustutaan ilmiön taustaan.

Hermeneuttinen kehä. Luodaan ilmiöstä ensin jonkinlainen kokonaiskuva ja vasta sen jälkeen paneudutaan hankaliin ja vaikeasti ymmärrettäviin kohtiin.

Suopeuden periaate. Lähdetään siitä oletuksesta, että ilmiö on järkevä, eli se on rakenteeltaan tyyppinsä tai lajinsa mukainen ja osat liittyvät sen lajin mukaisesti johdonmukaisesti toisiinsa.

Ilmeisyys. Tarkastellaan ilmiötä siten, että yritetään sovittaa sen eri osat yhteen.

3. MITÄ OVAT HYPOTEESIT

Hypoteesit ovat tutkijan esittämiä väitteitä tai ongelman ratkaisuehdotuksia, ja hän pyrkii tutkimuksen avulla saamaan selville, pitävätkö ne paikkansa vai eivät. Hypoteesille voidaan esittää perusvaatimuksia, jotka kertovat, mitä ominaisuuksia niillä pitäisi olla todettavissa ennen testaamista, jotta niitä kannattaa testata. Perusvaatimuksia ovat:

1. Hypoteesin pitää selittää tutkimuksen lähtökohtana olevat tosiasiat ja säännönmukaisuudet.

1. Hypoteesin pitää olla loogisesti ristiriidaton, mielellään täsmällisesti muotoiltu ja yhteensopiva aiemmin hyväksytyjen teorioiden kanssa.
2. Hypoteesin pitää varsinkin kvantitatiivisessa tutkimuksessa olla periaatteessa testattavissa.
3. Hypoteesin on oltava informatiivinen.
4. Hypoteesin pitää olla mahdollisimman yksinkertainen.

4. RIITTÄVÄTKÖ PELKÄSTÄÄN LUONNONTIETEIDEN KÄYTTÄMÄT MENETELMÄT KASVATUSTIETEELLISESSÄ TUTKIMUKSESSA

Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa päämääränä on ymmärtäminen, ei selittäminen. Hermeneutiikan perusajatuksena on, että kulttuuriimme ja sosiaaliseen todellisuuteemme liittyvät asiat ovat erilaisten merkityksien läpäisemiä, ja että näiden asioiden tutkiminen on näin ollen ilmiöiden merkitysten etsimistä.

Selitettäessä ihmisen toimintaa pyritään ymmärtämään toiminnan tavoitteet, motiivit ja taustalla vaikuttavat syyt. Ei tavoitella ensisijaisesti kausaaliselityksiä, vaan teleologisia selityksiä.

Ilmiöiden katsotaan koostuvan erilaisista tulkittavista merkitysrakenteista. Vaikka todellisuus sinänsä voi olla objektiivista ja mitattavaa, sitä koskeva tietomme on subjektiivista, sillä ihminen rakentaa itselleen kuvan tästä todellisuudesta käyttäen omia käsitejärjestelmiään, tunteitaan, kokemuksiaan ja arvojaan. Niinpä tietomme ovat subjektiivisia ja relativistisia. Tietomme on myös kokonaisvaltaista, arvosidonnaista ja huonosti siirrettävää.

Poikolaisen tutkimuksen tarkastelut

5. MITKÄ OVAT JULKAISUN KESKEISET ONGELMAT JA HYPOTEESIT

Tavoitteena oli tutkia vanhempien kasvatuskäsityksiä ja millainen merkitys kasvatukseen liittyvän tiedon jakamisella vanhempainkasvatuksen avulla on vanhempien käsityksiin kasvatuksesta.

6. MILLAINEN ON FENOMENOLOGINEN TUTKIMUSOTE POIKOLAISEN MUKAAN? MIKÄ ON TULKINNAN ASEMA TÄSSÄ TUTKIMUSOTTEESSA?

Tutkimuskohteena ovat lähinnä tajunnan sisäiset kategoriat kuten aikomukset, kokemukset, käsitykset, arvostukset, merkitykset ja tietoisuus. Ilmiötä ei siis ole olemassa ilman ajattelua. Ainoan todellisuuden ajatellaan olevan koettu todellisuus. Fenomenografiassa käsityksillä on relationaalinen luonne, todellisuus siis ilmenee sen mukaan kuinka henkilö sen käsittää. Koen, siis olen, eikä ajattelen siis olen. Fenomenografiassa käsitysten sisältö on oleellinen, sekä se kuinka eri ihmiset käsittävät todellisuuden. Tällöin pyritään löytämään laadullisia eroja ja yhteneväisyyksiä ihmisten käsityksistä.

Tutkijan vaikutus informanttiiin jää usein huomioimatta. Käsitteillä voidaan tarkoittaa eri asiaa riippuen kontekstista. Viesti voidaan tulkita eri tavoin riippuen sen lähettäjistä ja vastaanottajasta. Haastattelussa on kysyttävä samaa

asiaa monin eri tavoin ja tarvittaessa pyydettyä määrittelemään käsityksen sisältö tarkemmin tai kysyttävä, mitä haastateltava tarkoittaa.

Jokaisesta ilmaisusta saadaan merkitys esiin kontekstuaalisen ja intersubjektiiivisen tulkinnan kautta. Kontekstuaalisuus tarkoittaa sitä, että ilmaisuille etsitään paras mahdollinen tulkinta suhteessa ympäröivään tekstiin. Fenomenografisessa tutkimuksessa pyritään aineiston pohjalta luomaan merkitysluokkia ja kategorioita. Kiinnostavampaa on merkitysten laadullinen erilaisuus kuin niiden määrä tai edustavuus aineistossa. Näillä luokittelulla pyritään osoittamaan ajattelun sisäisiä yhteyksiä ja variaatioita. Kategorioiden luominen perustuu teoreettiseen ajatteluun ja on samalla teorian luomista. Merkityskategorioita voidaan yhdistellä teoreettisista lähtökohdista käsin edelleen laaja-alaisempiin ylemmän tason kategorioihin. Ylemmän tason luokittelut ovat täten yleisemmin käsityksiä selittäviä. Ylemmän tason kategoriat muodostavat tutkijan oman selitysmallin, teorian tutkittavalle aiheelle.

Käytettäessä fenomenografista otetta yhdistettynä objektiiviseen hermeneutiikkaan lopullisena tavoitteena ei ole rajoittua niihin merkityksiin, joita haastateltavat kertovat, vaan pyrkimyksenä on myös piilevien, tiedostamattomien merkitysten löytäminen. Toimijoiden subjektiivisten, tiedostettujen käsitysten pohjalta voidaan tulkita yleisiä, intersubjektiiivisiä merkityksiä ja viimeisessä vaiheessa myös universaaleja merkityksiä.

7. MILLAISTA AINEISTOA ON KÄYTETTY?

Havainnoitu ja nauhoitettu 21 vanhempaa vanhempainkurssilla ja haastateltu 17 näistä vanhemmista.

8. MILLAISIA TULOKSIA SAATIIN? KUINKA HÄN ARVIOI TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUTTA?

Vanhempien käsitykset kasvatuksesta vaihtelivat autoritaarisesta kasvatuksesta rakentavaan kasvatukseen. Käsitykset vanhemmuudesta kulkivat akselilla määrällisestä ohjaavaan vastuunkantajaan. Osa vanhemmista prosessoivat tietoa useiden eri lähteiden pohjalta, ja muodostivat niiden perusteella osan kasvatustajatteluun. Noin puolet vanhemmista muodostivat käsityksensä lasten kasvatuksesta pääasiassa oman kotikasvatuksensa tai muiden ihmisten kanssa käymiensä keskusteluiden perusteella. Kasvatukseen liittyvät arvot olivat altruistisesti tai egoistisesti värityneitä. Lapsen perusolemukseen liittyvät käsitykset pohjautuivat fatalistiseen tai autonomiseen orientaatioon.

Vanhempainkurssilla jaetun tiedon sekä erilaisten harjoitusten vaikutukset käsityksiin kasvatuksen sisällöstä olivat vähäisiä.

Haastattelumateriaalin analysoinnin luotettavuustarkastelu jakautui kolmeen osaan: tutkimuksen kokonaisuuteen, tulosten luotettavuuteen ja laatuun, sekä validiteettiin liittyviin kriteereihin. Vaikutelmaksi jäi, että Poikolainen esitteli näitä menetelmiä, mutta varsinaista omaan tutkimukseensa sovellettua arviointia on vaikea tekstistä löytää.